

Nieuwe visie Vereniging De Zaanse Molen

Zaanstad, 22 november 2021

INHOUD | Nieuwe visie Vereniging De Zaanse Molen

- Aanleiding
- Aanpak
- Leeswijzer
- Situatieschets
- Interviews
- Identiteit
- Randvoorwaarden
- Hoe nu verder

AANLEIDING | Het is nu tijd om na te denken over de toekomstvisie van onze vereniging

Onze vereniging de Zaanse Molen viert in 2025 haar 100-jarig bestaan. Dit wordt door velen gezien als een mooi moment om terug te blikken op alles wat er is bereikt in de afgelopen 100 jaar: de molens bestaan, zijn nog steeds in gebruik en goed onderhouden, er is sprake van een bloeiende vereniging, er is veel belangstelling van buiten voor het erfgoed en er is recent een nieuw museum geopend. Tegelijk hebben we een lastige periode achter de rug met Corona, hetgeen ook zijn effect heeft gehad op de financiën. In de jaren tot en met 2019 is er een enorme stijging in toerisme geweest op de Zaanse Schans en daarmee ook bij de molens van de Vereniging. Hoewel dit financieel een positief effect had, kwamen de bezoekersaantallen de ervaring voor de leden en bezoekers niet altijd ten goede. In het voorjaar is een aantal nieuwe bestuursleden aangesteld en met de andere partijen rond de Zaanse Schans lijken er kansen te zijn voor samenwerking.

Deze (verschillende) aspecten dragen er aan bij dat het nu goed is om na te denken over een nieuwe visie voor de vereniging: over wie we zijn en wat we willen bereiken. Dit is ook een concrete vraag geweest uit de vorige ledenvergadering. We willen dit als bestuur graag met de leden samen doen. Om keuzes te kunnen maken is het belangrijk om het samen eens te worden over de toekomstrichting van onze vereniging. Het gaat daarbij om zaken als de rol van het erfgoed, bezoekersaantallen, commercie, samenwerking en het verenigingsleven.

Als bestuur zien we dit nadrukkelijk als een proces waar we samen voor staan. Het doel van dit proces is dat we samen toe werken naar een "routekaart" die als het ware richting geeft aan de dingen die we komende jaren met elkaar gaan doen.

AANPAK | We zien dit als een proces waarbij leden actief betrokken zijn en worden. Op dit moment hebben we een concept visie

Het vormen van een toekomstvisie is iets dat we graag samen met de leden doen. We hechten daarbij tevens grote waarde aan de verschillende meningen, van zowel intern als ook extern betrokkenen. Om die op te halen hebben er vijftien individuele gesprekken van één à anderhalf uur en vijf groepsgesprekken van anderhalf uur plaatsgevonden. In deze bijeenkomsten is een brede diversiteit aan interne en externe gesprekspartners aan het woord geweest, om zo een breed beeld van de visie op de vereniging en wensen voor de toekomst te vormen. Zo is er onder andere gesproken met leden van de vereniging, molenaars, vrijwilligers op de molens, bestuursleden en medewerkers van de vereniging, bestuursleden van Stichting de Zaanse Schans, het Zaanse Museum, Stichting Windmolen Compagnie en van andere molenverenigingen zoals de Hollandsche Molen en de SIMAV. In deze gesprekken is iedereen gevraagd hun mening te geven over waar we nu staan als vereniging en hoe de toekomst van de vereniging er uit zou moeten zien. Ook zijn er diverse kansen en knelpunten met betrekking tot de toekomst van de vereniging genoemd.

Op 30 oktober hebben wij gekeken naar de opbrengst van deze gesprekken en hebben we als bestuur een dag besteed aan de vraag over hoe wat ons betreft de toekomst van onze vereniging eruit zou kunnen zien. Dit document is een verslag van deze bestuursbijeenkomst en moet gezien worden als een eerste richtinggevende schets. De status van dit document is concept en we zijn benieuwd wat jullie ervan vinden. Als jullie instemmen met deze richting, dan is onze vraag aan jullie of jullie ons toestaan dit verder te gaan uitwerken. We willen ook dit samen met jullie doen.

Leeswijzer

Dit verslag begint met een korte situatieschets van waar we staan. Dit wordt gevolgd door verslag op hoofdlijnen van de interviews die zijn gehouden. Dit verslag wordt gedaan aan de hand van vier hoofdthema's die uit de interviews naar voren zijn gekomen. Daarna volgt het verslag van onze bestuursbijeenkomst. Eerst willen we ingaan op ons voorstel voor de algemene uitgangspunten van de vereniging. Vervolgens wordt ons "droomscenario" voor de vereniging voor de komende tien jaar beschreven, gevolgd door de randvoorwaarden die geborgd moeten worden om dit te realiseren. Tot slot volgt ons voorstel voor het vervolg.

SITUATIESCHETS | Met onze prachtige, goed onderhouden molens, het nieuwe museum en onze actieve leden staan we er als vereniging ondanks COVID19 goed voor

Molens - Momenteel heeft de vereniging dertien industriemolens in haar bezit. Daarnaast heeft de vereniging ook het recent geopende Molenmuseum onder haar hoede. Ondanks Corona is het onderhoud zo veel mogelijk doorgegaan en staan alle molens er goed bij.

Museum en beeldbank - Op vrijdag 26 september 2020 is een wens van de vereniging in vervulling gegaan met de officiële opening van het nieuwe molenmuseum. De museumcollectie omvat ruim 43.000 objecten die de Zaanse (molen) geschiedenis bestrijkt van de 17^e tot de 20^e eeuw. Ondanks corona bezocht in 2020 2,5% van het totaal aantal bezoekers het nieuwe museum terwijl dit bij het oude museum voor corona in 2019 slechts 0,5% was. We kijken er naar uit om op meer bezoekers van de Zaanse Schans de kennis en liefde voor de molens en de Zaanse geschiedenis over te brengen in de komende jaren. Naast het museum wordt er hard gewerkt aan het digitaliseren van het archief in een beeldbank.

Vereniging - In 2020 is ons ledenbestand gegroeid tot bijna 3800 leden en ongeveer 300 actieve vrijwilligers. Hier zijn wij ontzettend dankbaar voor en trots op gezien dit de reden is dat wij ons door de corona crisis hebben kunnen slaan.

Commercie - In 2019 hebben we een record aantal bezoekers, bijna 800.000, mogen ontvangen op onze molens. Vergeleken met andere molen verenigingen en stichtingen worden wij het meeste bezocht. Tegelijkertijd riep dit zorgen en vragen op over de houdbaarheid van deze aantallen en ontstond de angst dat we op de Zaanse schans een “pretpark” werden.

Financieel - In tegenstelling tot 2019 is het de afgelopen jaren financieel lastig geweest. Desondanks staan we er gezond bij. We gaan dit jaar en volgend jaar verlies draaien maar voor nu is er in ieder geval voldoende financieel perspectief om hier doorheen te komen. We hebben echter wel een plan nodig voor de komende jaren om hier weer bovenop te komen en weerbaar te zijn voor de toekomst.

INTERVIEWS | Uit de interviews over de toekomst van de vereniging komen de volgende hoofdpunten naar voren

- Uit de gesprekken met de betrokkenen komt een beeld van een actieve vereniging, met veel actieve leden en veel betrokkenheid voor het molen erfgoed.
- De onderwerpen die naar voren zijn gekomen in de interviews zijn te groeperen in vier thema's; het vrijwilligers- en verenigingsleven, commercie, organisatiestructuur en samenwerking op de Schans.
- Het vrijwilligers- en verenigingsleven wordt hoog gewaardeerd en vormt het hart van de vereniging.
- Hoewel iedereen erkent dat commercie noodzakelijk is (en er veel commerciële kansen worden gezien) zijn er zorgen over het behoud van authenticiteit.
- Er is onduidelijkheid over rollen, verantwoordelijkheden en taakverdeling. Er wordt gewezen op kansen voor verdere professionalisering.
- Er wordt door iedereen veel verschillende kansen gezien met betrekking tot samenwerking met andere partijen op de Zaanse Schans.

Op de volgende pagina's worden de bovenstaande thema's nader toegelicht

INTERVIEWS | Uit de gesprekken met de betrokkenen komt een beeld van een actieve vereniging, met veel actieve leden en veel betrokkenheid voor het molen erfgoed

Algemene indruk

Het is overduidelijk dat er veel liefde en waardering is voor de molens en de historie van de streek. Leden zetten zich graag in voor de vereniging en voelen een sterke verbinding met zowel het verhaal van de molens als ook met de molens zelf. Het wordt erg gewaardeerd dat men meegenomen wordt in dit proces en er is vaak al voor het interview door de leden nagedacht over kansen en knelpunten. Net zoals iedere andere vereniging zijn er ook bemerkings over de gang van zaken in de vereniging en soms ook ten opzichte van elkaar. Hier ligt een mooie kans om met een schone lei te beginnen en de passie die in de vereniging zit te benutten.

 Liefde voor de molens kwam via mijn vader, ik moest van hem lid worden, nu meer dan 50 jaar later ben ik daar dankbaar voor, ik heb hetzelfde bij mijn zoon gedaan

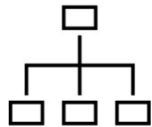
Redenen om lid te zijn van de vereniging

- Uit liefde voor de molens
- Uit liefde en trots voor de Zaanstreek en haar geschiedenis
- Om bij te dragen aan een maatschappelijk doel
- Voor het sociale component; deel uitmaken van een gemeenschap
- Om een hobby uit te voeren
- Om de familie traditie voort te zetten

Doelen van de vereniging

- Het onderhouden en behouden van het molen erfgoed en doorgeven aan de volgende generaties
 - Op een zo authentiek mogelijke manier
- Het behouden en overdagen van de kennis en ambacht gerelateerd aan de molens
- Het overdragen van de Zaanse en gerelateerde Nederlandse geschiedenis
- Het vergroten van de Zaanse en Hollandse trots
- Het samenbrengen van liefhebbers van molens

INTERVIEWS | In de gesprekken over de toekomst van de vereniging kwamen verschillende onderwerpen naar voren die zijn te groeperen in vier thema's

Organisatiestructuur

Commercie en financiën

Samenwerking met andere partijen op de Zaanse Schans

Verenigings- en vrijwilligersleven

Opvallend is dat de molens, het beheer, behoud en exploitatie ervan nauwelijks als onderwerp van discussie is benoemd. Iedereen is het erover eens dat dit de kernwaarde van de vereniging is en dat dit voorop staat.

INTERVIEWS | Het vrijwilligers- en verenigingsleven wordt hoog gewaardeerd en vormt het hart van de vereniging

Vrijwilligers- en verenigingsleven

Het grote aantal leden en vrijwilligers van de vereniging getuigt van het belang van het behoud van het molen erfgoed, maar ook van de enorme liefde die er is voor de Zaanse Molen en haar verhaal. De kracht zit in het feit dat het een vereniging is. Opvallend is ook dat elke locatie binnen de vereniging - de verschillende molens en het museum - elk zijn eigen gemeenschap van vaste vrijwilligers vormt. De molen voelt daardoor "ook een beetje van mij". Er wordt vol enthousiasme over de windbrief gesproken en evenementen uit het verleden. Met de komst van het nieuwe museum is de verzamelplek van leden, die eerst in het oude museum was, wel verdwenen. Samen met de corona periode heeft dit er wel voor gezorgd dat er een gevoel heerst dat er veel minder georganiseerd wordt voor leden en vrijwilligers dan voorheen.

 Ik woon hier al 30 jaar, maar pas toen ik vrijwilliger werd ging er een hele wereld voor me open, waarom heb ik al die verhalen niet eerder gekend?

Knelpunten

- Nieuwe generaties betrekken is lastig; voor jongeren vanaf 12 jaar wordt niet iets georganiseerd
- Continuïteit van vrijwilligers is niet goed geborgd
- Door gebeurtenissen in het verleden schuurt het soms tussen leden en bestuur

Kansen

- Een plek inrichten waar leden samen kunnen komen
- Lezingen, tentoonstellingen, activiteiten organiseren voor leden
- Jongeren organisaties zoals de scouting betrekken om jongeren te enthousiasmeren
- Het leden bestand vergroten door actieve werving
- Vrijwilligers een leidraad geven zodat zij meer kennis krijgen en beter het verhaal van de molens kunnen overbrengen naar bezoekers

INTERVIEWS | Hoewel iedereen erkent dat commercie noodzakelijk is (en er veel commerciële kansen worden gezien) zijn er zorgen over het behoud van authenticiteit

Commercie en financiën

Men geeft aan dat de bezoekersaantallen in 2019 niet houdbaar en wenselijk waren. De drukte maar ook het type bezoeker maakte het lastig om in te zetten op “een product” van hoge kwaliteit. Dat het veel geld kost om de molens te onderhouden en mensen in dienst te hebben is voor mensen wel duidelijk. Overheersend is echter wel het sentiment dat geld een middel moet zijn en niet het doel. Er zijn veel verschillende ideeën over mogelijkheden om de commercie uit te breiden, er zijn echter ook uiteenlopende meningen over wat passend is voor het molen erfgoed en wat kan binnen de vereniging. Er zijn daarnaast binnen de vereniging vragen over de bepaalde vormen van commercie op de Schans, met name over de ondernemers.

 Het doel zou moeten zijn om mensen het verhaal te vertellen, niet per se om geld te genereren. Geld is het middel, niet het doel.

Knelpunten

- COVID19 periode is een financiële klap geweest
- Er zijn zorgen voor verlies van authenticiteit wanneer bezoekersaantallen weer gaan toenemen
- Er zijn binnen de vereniging verschillende ideeën over wat past bij de vereniging op commercieel gebied
- De bezoekers beleving is verwarrend op de Zaanse Schans
- Het gebied is openbaar, zonder samenwerking met de andere partijen is het moeilijk controle te hebben over bezoekers aantallen etc.

Kansen

- Iemand inzetten die zich primair bezighoudt met marketing gefocust op “hoogwaardig toerisme”
- Iemand inzetten die zich primair bezighoudt met het werven van fondsen en met relatie beheer
- De kans bieden om eenmalig donateur te worden
- Organiseren van thema evenementen
- Samenwerken met bedrijven die historisch gezien verbonden zijn aan de molen
- Inzetten op de duurzaamheidsaspect van producten gemaakt door molens

INTERVIEWS | Er is onduidelijkheid over rollen, verantwoordelijkheden en taakverdeling. Er wordt gewezen op kansen voor verdere professionalisering

Organisatiestructuur

De betrokkenheid en liefde voor de molens en de vereniging houden de zaken draaiende maar er is ruimte voor professionalisering. Het is over het algemeen niet duidelijk wie waar verantwoordelijk voor is waardoor dingen niet altijd tijdig worden opgepakt of juist te ad hoc plaatsvinden, zonder goed overleg. Men wil graag proactief dingen aanpakken maar doordat op sommige functies menskracht ontbreekt kan er vaak alleen reactief worden gehandeld. Er is behoefte aan een duidelijk aanspreekpunt wat betreft de dagelijkse leiding. Ook komt naar voren dat er niet een duidelijk vrijwilligersbeleid en werknemersbeleid is. De vrijwilligers en medewerkers zetten zich graag met veel enthousiasme in voor de vereniging, hier hebben ze wel meer structuur en kaders voor nodig.

“ Dat we een vereniging zijn betekent niet dat alles maar door vrijwilligers moet gebeuren, we zijn best een groot bedrijf, zo moeten we ook professioneel georganiseerd zijn ”

Knelpunten

- Er mist menskracht om proactief te werken aan de ontwikkeling van de vereniging
- De constructie van de vereniging en de WMC is onduidelijk en vloeit op veel punten in elkaar over
- Het is niet geheel duidelijk wie verantwoordelijk is voor welke taken binnen de organisatie
- Er zit geen grens op het bestuurstermijn ten nadele van de vooruitgang en vernieuwing binnen het bestuur

Kansen

- Een algemeen manager aanstellen die verantwoordelijk is voor de dagelijkse operationele gang van zaken van het museum
- De HR professioneel opzetten
- Een vrijwilligersbeleid uitwerken
- Het bestuur meer een toezicht-achtige functie geven, minder uitvoerend
- Duidelijke afspraken maken wie waar verantwoordelijk voor is en daar duidelijk over communiceren

INTERVIEWS | Er wordt door iedereen veel verschillende kansen gezien met betrekking tot samenwerking met andere partijen op de Zaanse Schans

Samenwerking

Op de Zaanse Schans zijn veel verschillende partijen actief, elk met een eigen identiteit, hoofd focus en doel. Historisch gezien zijn er spanningen geweest tussen de partijen maar er zijn recentelijk bij meerdere partijen bestuurlijke wisselingen geweest, waardoor er nu kansen voor samenwerking zijn. Verschillende mensen geven aan dat de verschillende organisaties ook veel dezelfde doelen en belangen hebben. Dit zijn onder meer het kwalitatief goed neerzetten en uitdragen van de geschiedenis van het erfgoed en het onder controle houden van de bezoekersaantallen en de commerciële activiteiten. Wanneer gefocust wordt op deze gezamenlijke doelen zijn er verschillende mogelijkheden tot samenwerking. Dit gaat om het Zaanse museum, de stichting Zaanse Schans en de vereniging Zaanse erfgoed.

We moeten samenwerken, met behoud van eigen identiteit, om het verhaal van de molens en de Zaanse Schans te vertellen

Knelpunten

- Er zijn veel verschillende partijen actief op de Zaanse Schans die elk op hun eigen manier met bezoekers communiceren
- Er is historisch gezien veel spanning geweest tussen de partijen op de Zaanse Schans
- De eventuele verdeelsleutel van de inkomsten is een bron van creatieve, langdurige discussie

Kansen

- Educatie programma's opzetten, onder meer in het voortgezet onderwijs, MBO, HBO & WO
- Subsidies aanvragen
- Efficiëntie verhogen
- Beheer achter de schermen
- Eén kaart, één verhaal uitdragen naar de buitenwereld
- Expertise en krachten bundelen ten behoeve van het beheer en behoud van het erfgoed

IDENTITEIT | De bevindingen uit de interviews vormen de visie voor de vereniging in 2032

Naar aanleiding van uitkomsten van de interviews zijn we op de heidag op 30 oktober als bestuur met elkaar in gesprek gegaan over de bevindingen. Op basis daarvan hebben we met elkaar gedroomd over hoe we over tien jaar terug hopen te kijken naar de vereniging. Vanuit een dergelijk beeld kan je dan bepalen wat nu de prioriteiten zouden moeten zijn om daar te komen.

Omdat we in deze fase niet alles willen dichttimmeren, zijn we uiteindelijk uitgekomen op een “vlekkenwolk op de horizon”: een schets van de toekomst. Dit is de zogenaamde droom die we jullie vandaag willen voorleggen.

Voordat we ingaan op deze verkregen visie, willen we een aantal algemene uitgangspunten voorleggen die naar ons idee ten grondslag liggen aan onze concept toekomstvisie:

- Ons hart zit bij het molen erfgoed en de historie, van daaruit dragen we bij aan onze leden en aan de omgeving
- We zijn relevant voor onze leden en voor de buitenwereld
- We zijn zichtbaar voor leden en voor de buitenwereld
- We zijn open en toegankelijk

CONCEPT

IDENTITEIT | Als we in 2032 kijken naar de vereniging zijn de molens goed onderhouden, bloeit het verenigingsleven, zijn we een historisch anker en zetten we vol in op educatie

Molens

- De molens zijn zichtbaar en bereikbaar
- In de molens is helder wat hun historische context is
- Er worden molen gerelateerde evenementen georganiseerd
- Er is een landelijk erfgoed honk ontwikkeld waar leden samen kunnen komen en activiteiten worden georganiseerd (door en voor leden)
- We maken meer gebruik van subsidies voor het onderhoud van de molens
- We hebben de POM status verkregen

Historisch anker

- De historische koppelingen tussen de molens (het verleden) en de huidige industrie/bedrijven (het heden) zijn zichtbaar gemaakt
- Er is een sterke samenwerking met (erfgoed) organisaties in de streek
- De beeldbank is toegankelijk en wordt vervolmaakt
- Er zijn educatieve historisch georiënteerde programma's behouden en ontwikkeld

Verenigingsleven

- We hebben 5.000 - 10.000 leden en een bloeiend sociaal verenigingsleven
- We hebben 500 hoogwaardige en gewaardeerde vrijwilligers die zo veel mogelijk samen dingen organiseren
- Er is een clubhuis op de Schans voor leden die fungeert als ruimte voor ontmoeting met een vast programma. Een werkplaats, molenmakerij, modelbouw club etc. kunnen hier georganiseerd worden (Dit is geen combinatie met het kantoor)
- De leden zijn onze vrienden/partners die we binden aan onze organisatie
- We hebben aantrekkelijkere ledenvergaderingen
- De Windbrief is verder ontwikkeld

Educatie

- Er worden veel vaste activiteiten vanuit de molens, georganiseerd (ook voor niet-leden) zoals; thema bijeenkomsten, lezingen, opleidingen en rondleidingen
- Er is een jeugdafdeling waar jongeren het molenaars vak leren in een soort scouting club om nieuwe molenaars te kweken
- We hebben een opleidingscentrum voor molen gerelateerde ambachten
- Er worden guided-tours georganiseerd in het molen museum en rond de molens zelf
- We hebben een museum app
- We zijn permanent actief met educatie, onder meer op scholen en op de molens zelf

RANDVOORWAARDEN | Om dit te bereiken moeten we een aantal dingen goed met elkaar regelen; commercie, geld, structuur en samenwerking

Commercie

- Commercie wordt gezien als een middel om de molens en de vereniging in stand te houden en niet als een doel op zich
- De wereld van windmolens moet duidelijk en professioneel uitgedragen worden als een herkenbaar merk met hoge kwaliteit
- In commerciële zin moeten we werken aan merkbeleid en beeldvorming, voor zowel bezoeken als onze producten.
- Door de POM status en meer subsidie moeten we geleidelijk minder afhankelijk worden van commercie

Structuur

- De structuur binnen de vereniging en ieders rol en taakverdeling moet voor iedereen duidelijk zijn.
- Daarnaast komt er een duidelijk vrijwilligers en medewerkers beleid.
- Het bestuur zorgt voor het beleid en een begroting en laat zich adviseren door de verschillende ledencommissies.
- Er wordt iemand aangesteld als uitvoerend directeur/ verenigingsmanager die het beleid gaat uitvoeren en wordt er bestuurd op afstand.

Geld

- De komende jaren moeten we ons focussen op financieel herstel na de corona crisis. De verwachting is dat als we er van uit gaan dat de corona crisis achter ons ligt we wat bezoekersaantallen betreft binnen 2-3 jaar het break-even punt weer bereiken.
- Om financieel weerbaarder te zijn in de toekomst zetten we in om 30% van de inkomsten uit subsidies te halen in de toekomst. Hiertoe moet personeel aangesteld worden om subsidies en fondsen te werven en om op relatie management te focussen.

Samenwerking

- Er wordt gefaseerd gewerkt aan een brede samenwerking binnen de regio met erfgoed partijen waarvan de visie past binnen de ambities van de vereniging.
- Dit gaat niet om een fusie van partijen; we behouden ten aller tijde onze eigen identiteit en die blijft ook vooraan staan.
- De samenwerking zal gaan over evidente punten die zorgen voor meer efficiëntie en een hogere kwaliteit van ons product (denk hierbij aan educatie programma's en commerciële samenwerking).

HOE VERDER | Wij vragen als bestuur mandaat om deze visie verder uit te werken

De volgende stappen in het ontwikkelen van onze toekomststrategie zijn:

- Verder bespreken en uitwerken van deze hoofdlijnen en toewerken naar een definitieve versie
- Het uitwerken van de randvoorwaarden die zijn benoemd in een concreet plan
- Het voorbereiden van concrete voorstellen waar nodig
- Voorleggen van deze uitwerkingen in de volgende vergadering (mei 2022)